

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/23128,Region-woj-Piotrkowskiego-NSZZ-Solidarnosc.html>
2021-09-26, 09:27

Region woj. Piotrkowskiego NSZZ „Solidarność”

Region woj. Piotrkowskiego NSZZ „Solidarność”. 8 VIII 1980 odbył się pierwszy strajk w woj. piotrkowskim w Zakładzie Transportu i Sprzętu Technologicznego przy KWB Bełchatów; żądano zwiększenia płac, polepszenia zaopatrzenia oraz wolnych wyborów. 29 VIII protestowano w Tomaszowie Mazowieckim: w Zakładach Przemysłu Odzieżowego Pilica i Przedsiębiorstwie Budownictwa Komunalnego; nie powiodła się próba przeprowadzenia strajku węzła PKP w Koluźkach. Niepokoje odnotowano w zakładach Mazovia w Tomaszowie Mazowieckim, Predom-Prespol w Niewiadowie, Fabryce Maszyn Radomsko. 30 VIII 4-dniowy strajk rozpoczęli pracownicy Huty Szkła Gospodarczego Hortensja w Piotrkowie Trybunalskim.

Fala strajków przeszła przez woj. po podpisaniu porozumień sierpniowych. 3 IX strajk rozpoczęła Spółdzielnia Inwalidów Telsin w Piotrkowie Trybunalskim i FM Radomsko, 4 IX Piotrkowski Kombinat Budowlany i Zakłady Przemysłu Wełnianego Tomtex w Tomaszowie Mazowieckim, 5 IX piotrkowska Fabryka Elementów Wyposażenia Budownictwa Metalplast i Lokomotywownia PKP w Piotrkowie Trybunalskim, 6 IX Wytwórnia Konstrukcji Stalowych Mostostal w Radomsku. 8 IX zastrajkowały załogi przędzalni cienkoprzędnej piotrkowskich Zakładów Przemysłu Dziewiarskiego Sigmatex oraz Fabryki Dywanów Weltom w Tomaszowie Mazowieckim, 8-13 IX strajkowało Rejonowe Przedsiębiorstwo Melioracyjne w Piotrkowie Trybunalskim, a 18-23 IX Przedsiębiorstwo Mechanizacji Produkcji Zwierzęcej Meprozet w Opocznie. Protesty kończyły się podpisaniem porozumień zapewniających realizację postulatów socjalno-płacowych. Do XI 1980 w woj. odnotowano łącznie 30 krótkotrwałych przerw w pracy oraz 25 strajków, w których wzięło udział ok. 12 tys. osób.

26 VIII 1980 z inicjatywy Ireneusza Prędkiego w Zakładach Przemysłu Wełnianego Opoczno podjęto nieudaną próbę utworzenia wolnych zw. zaw.; [Komitet Założycielski](#) powstał 4 IX. W nast. dniach zawiązywały się komitety w kolejnych zakładach. 20 IX podczas spotkania w PMPZ Meprozet utworzono MKZ w Opocznie z I. Prędkim na czele. 21 X 1980 odbyło się pierwsze spotkanie organizacyjne 30 struktur związkowych (łącznie 25 tys. członków), 6 XI na zebraniu z udziałem ok. 100 delegacji zakładowych wybrano władze MKZ Ziemi Piotrkowskiej z siedzibą w Opocznie (przew. I. Prędko).

Pocz. do MKZ Ziemi Piotrkowskiej w Opocznie zgłaszały akces gł. struktury z Tomaszowa Mazowieckiego (MKZ utworzony 18 XI 1980 przy Zakładach Włókien Chemicznych Chemitex-Wistom, przew. Ryszard Jobczyk) i Piotrkowa Trybunalskiego (utworzona w XII 1980 Delegatura MKZ Ziemi Piotrkowskiej w Piotrkowie Trybunalskim, przew. Krzysztof Klencki).

Zawiązany 21 IX Komitet Założycielski przy KWB Bełchatów ze Stanisławem Knasiem działał pod patronatem MKZ przy Hucie Katowice i dopiero 25 IV 1981 wraz z 18 in. zakładami Bełchatowskiego Zagłębia Węglowo-Energetycznego przystąpił do MKZ Ziemi Piotrkowskiej, tworząc Delegaturę MKZ Ziemi Piotrkowskiej w Bełchatowie (na jej czele stanęli S. Knaś i Wiesław Tomaszewski).

Akces do Ziemi Łódzkiej zgłosił utworzony 27 X 1980 MKZ w Bełchatowsko-Pomorskim Kombinacie Budowy Elektrowni z Ireneuszem Knopem na czele oraz utworzony w X 1980 Komitet Założycielski przy Odlewni Żeliwa w Koluszkach. 17 X zawiązał się MKZ Ziemia Radomszczańska z Romanem Walasem. Ośrodek ten podporządkował się łódzkim strukturom, 21 III 1981 przekształcił się w Delegaturę „S” Ziemia Radomszczańska (przew. Józef Kowalczyk), ostatecznie przyłączył się do Regionu Częstochowskiego.

19 III 1981 utworzono Delegaturę MKZ Ziemi Piotrkowskiej dla Opoczna z przew. Janem Biazikiem. 24 IV na spotkaniu 14 KZ z Tomaszowa Mazowieckiego w Fabryce Maszyn Szklarskich Vitroma powołano Delegaturę MKZ Ziemi Łódzkiej w Tomaszowie Mazowieckim, nast. przekształconą w Komisję

Lokalną (od 19 V przew. Tadeusz Cielniak).

3 X 1980 w ogólnopolskim strajku ostrzegawczym wzięło udział 20 największych zakładów regionu. Z pocz. XI piotrkowski MKZ skupiał ok. 28 tys. członków. Do najważniejszych akcji regionu należał strajk okupacyjny, zorganizowany w proteście przeciwko złemu zaopatrzeniu w okresie przedświątecznym 18–21 XII 1980 w Urzędzie Wojewódzkim w Piotrkowie Trybunalskim. Zakończył się podpisaniem porozumienia zobowiązującego lokalne władze do zwiększenia podaży żywności.

W połowie I 1981 w MKZ zarejestrowanych było już 152 KZ, skupiających 44 tys. osób. W I 1981 region aktywnie włączył się w walkę o wolne soboty. 10 I w woj. piotrkowskim do pracy nie przystąpiło 28% ogółu zatrudnionych. 24 I stanęło 10 zakładów, a w 24 przedsiębiorstwach i 21 instytucjach pracowano w ograniczonym zakresie. 26 i 27 I w regionie odbyło się 18 krótkotrwałych strajków, w których wzięło udział 22 tys. osób, a 28 I MKZ ogłosił stan gotowości strajkowej we wszystkich zarejestrowanych zakładach.

Często podnoszonym postulatem były m.in. zmiany na stanowiskach wojewody piotrkowskiego, prezydenta Piotrkowa Trybunalskiego, naczelników miasta i gminy w Bełchatowie oraz Opocznie. 10 III w 1-godzinnym ostrzegawczym strajku solidarnościowym z MKZ Ziemi Łódzkiej wzięło udział 15 zakładów z woj. (13 tys. osób). 20–31 III, w czasie kryzysu bydgoskiego, utrzymywano stan pogotowia strajkowego, a MKZ przekształciły się w MKS. 27 III w 47 zakładach woj. odbył się 4-godzinnym strajk ostrzegawczy.

Od II 1981 oficjalnym organem prasowym piotrkowskiego MKZ/ZR był „Biuletyn Informacyjny NSZZ «Solidarność»”, nast. od VII 1981 „Solidarność Piotrkowska” oraz „Serwis Informacyjny NSZZ «Solidarność»”. W III 1981 przy MKZ utworzono Regionalny Ośrodek Prac Społeczno-Zawodowych, za który odpowiedzialny był Paweł Jaśkiewicz; działalność rozpoczęła również Wszechnica Związkowa. MKZ czynił starania o uzyskanie na cele społeczne nieruchomości należących do KW i KM MO oraz ośrodków wczasowych PZPR

(m.in. w Konewce k. Spały, w Smardzewicach).

13-14, 17 oraz 27-28 VI 1981 odbyło się I WZD woj. piotrkowskiego, które zgromadziło 214 delegatów. Przew. ZR wybrano Mieczysława Lacha z Opoczna, do prezydium ZR weszli ponadto: Krystyna Alberciak, Januariusz Kowalewicz, Stanisław Macherowski, Tadeusz Michałowicz, Wiesław Plezia, I. Prędkie (nast. zastąpił go Grzegorz Uniszewski), Urszula Sadowska, Roman Szymanek. 7 VII siedzibę ZR przeniesiono z Opoczna do Piotrkowa Trybunalskiego. Delegatami na I KZD zostali: M. Lach, I. Prędkie, W. Plezia, P. Jaśkiewicz, S. Knaś, Andrzej Wojciechowski i Jacek Tworowski. W przeddzień I KZD region liczył 90 tys. członków.

W VII 1981 tomaszowską Delegaturę Ziemi Piotrkowskiej przekształcono w Oddział „S” Ziemi Piotrkowskiej w Tomaszowie Mazowieckim, a R. Jobczyka w roli przew. zastąpił Ryszard Wędrychowicz. Narastające wewnętrzne spory, m.in. na tle rozbieżnych koncepcji zjednoczeniowych, powodowały odrywanie się kolejnych struktur, które zgłaszały akces do regionów ościennych. 17 VII KZ ZWCh Chemitex-Wistom w Tomaszowie Mazowieckim przekształciła się w Komisję Koordynacyjną ZR Ziemi Łódzkiej w woj. piotrkowskim (przew. Józef Stolar).

Najpoważniejszymi protestami w regionie były marsze głodowe, zorganizowane 27-31 VII 1981 w odpowiedzi na obniżenie przydziałów kartkowych oraz towarzyszące im wiece i akcja gotowości strajkowej w zakładach w Piotrkowie Trybunalskim, Tomaszowie Mazowieckim, Bełchatowie i Kolużkach. Do najpoważniejszych wystąpień doszło 30 VII w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie w manifestacji zakończonej pod Urzędem Wojewódzkim uczestniczyło ok. 4 tys. osób. Na 31 VII piotrkowski ZR zaplanował zorganizowanie wieców zakładowych w całym woj. 31 VII i 7 VIII rozmowy z władzami w Urzędzie Wojewódzkim doprowadziły do podpisania uzgodnień. W X 1981 pogorszenie zaopatrzenia rynku spowodowało kolejne protesty w regionie. 7 X ZR ogłosił gotowość strajkową. 8 X odbył się 1-godzinny strajk w ZPW Mazovia. 13 X 24-godzinny strajk podjęło 50 tomaszowskich zakładów. Na 20 X w całym woj. ogłoszono strajk okupacyjny. W tym czasie w Tomaszowie Mazowieckim toczyły się

bezowocne negocjacje m.in. z wicepremierem Stanisławem Machem, ministrem handlu wewnętrznego Zygmuntem Łakomcem oraz jego doradcą Jerzym Indykiem. 20 X ZR podporządkował się apelom KK o powstrzymanie się od organizowania lokalnych akcji strajkowych; 28 X w ogólnopolskim 1-godzinnym proteście wzięło udział ponad 52 tys. osób ze 105 zakładów woj. piotrkowskiego. Na pocz. XII 1981 w zw. z wydarzeniami w kraju utrzymywano w większości zakładów stan gotowości strajkowej.

12/13 XII w regionie internowano 42 osoby, m.in.: I. Prędkie, M. Lach, Zbigniew Mroziński, Jerzy Markiewicz, Teresa Lechowska, J. Kowalewicz, J. Tworkowski, Leszek Rusin, Włodzimierz Mironowicz, S. Knaś, Stefan Borysewicz, Józef Kowalczyk); do końca stanu wojennego internowano łącznie 45 osób. Równocześnie przeprowadzono 236 rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych. Wszyscy internowani zostali uwolnieni do 15 XI 1982. Pod presją władz do 1987 spośród internowanych co najmniej 7 osób wyemigrowało z kraju, w 1989 w atmosferze szykan wyjechał pierwszy przew. regionu I. Prędkie.

Pomoc internowanym i ich rodzinom organizowali działacze „S” i Kościół katolicki. Miejscem spotkań patriotycznych i mszy za Ojczyznę były: klasztor oo. jezuitów w Piotrkowie Trybunalskim z o. Remigiuszem Wysockim, kościół św. Rodziny w Tomaszowie Mazowieckim, parafia św. Lamberta w Radomsku, parafie na osiedlu Dolnośląskim i w dzielnicy Grocholice w Bełchatowie. W Lubochni działał Instytut Kultury Chrześcijańskiej.

14 XII 1981 w proteście przeciw wprowadzeniu stanu wojennego i internowaniu działaczy „S” odbyły się krótkotrwałe strajki w piotrkowskiej Fabryce Maszyn Górniczych Pioma, radomszczańskich Zakładach Przemysłowych im. Komuny Paryskiej i Zakładach Przemysłu Meblarskiego im. Gwardii Ludowej, w tomaszowskich ZPW Tomtex i Zakładach Przemysłu Skórzanego Skogar oraz w Odlewni Żeliwa w Koluszkach (tu protesty trwały do godz. nocnych). Z organizatorami przeprowadzano rozmowy ostrzegawcze.

W stanie wojennym w kilku ośrodkach regionu próbowano kontynuować działalność „S” w podziemiu. M.in. 13 XII w Bełchatowie kilku pozostających na wolności członków „S” z KWB Bełchatów (m.in. Ryszard Wyczachowski, Zbigniew Matyśkiewicz i Maciej Knaś) przy jednym z kościołów zainicjowało spotkania konspiracyjnej grupy, którą z czasem przekształcono w Międzyzakładowy Komitet „S” (przew. Zbigniew Wróblewski). Grupa organizowała pomoc internowanym, wydawała podziemne pisma „Solidarność Wojenna” i „Bełchatowski Informator Solidarności”. 17 IV 1982 nastąpiły aresztowania, 3 VIII przed Sądem Wojewódzkim w Piotrkowie Trybunalskim stanęło 13 osób. Z. Matyśkiewicz, R. Wyczachowski i Andrzej Krasuski zostali skazani na 3 lata pozbawienia wolności; Antoni Augustyniak na 2 lata pozbawienia wolności, Ryszard Brzuzy, Ryszard Klonowski, Henryk Komoński, Janusz Słowiński na 1,5 roku w zawieszeniu oraz Jan Dzido na 1 rok w zawieszeniu; wobec pozostałych postępowanie umorzono. 11 III 1983 SN zmienił wyrok A. Augustyniaka warunkowo zawieszając karę.

W Tomaszowie Mazowieckim powstał MKS, który 14 XII wydał odezwę *Do mieszkańców Tomaszowa* z wezwaniem do strajku. 22 III 1982 grupa została rozbita aresztowaniami. 28 V Sąd Wojewódzki w Piotrkowie Trybunalskim skazał na 2 lata pozbawienia wolności Z. Augustyniaka, T. Cielniaka, Zbigniewa Rychlika i R. Wędrychowicza oraz od 1 do 1,5 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu Stanisława Szuberta, Ryszarda Trochę, Wiktora Dratwę, Stanisława Kurnika, Wiesława Psuta i Marię Biesiadowską. Po 13 XII w Koluszkach podziemną działalność podjęła grupa z Odlewni Żeliwa, m.in. wydawała pismo „Solidarność ZOKO. Tajny Nieregularny [Biuletyn](#) Związkowy”. W II 1982 zawiązała się podziemna grupa w Radomsku, wydawała biuletyn „Fakty” redagowany przez Andrzeja Ciepiewskiego. Łącznie w woj. władze zlikwidowały 23 podziemne grupy, aresztowano 49 osób.

Po zniesieniu stanu wojennego w środowiskach „S” w regionie narastały podziały na tle wzajemnych animozji (których przyczyną były m.in. podejrzenia o współpracę z SB). W efekcie podziemną działalność podejmowało równoległe kilka grup.

Od 1983 w Piotrkowie Trybunalskim zainicjowano spotkania konspiracyjnej grupy gł. b. internowanych, której liderem była Teresa Lechowska. Wydawano ulotki sygnowane podpisem „Solidarność Ziemi Piotrkowskiej”. Odbudowy „S” w Bełchatowie podjęli się R. Wyczachowski i Z. Matyśkiewicz. Nawiązywano kontakty z in. ośrodkami podziemia w regionie. 16 I 1985 powstała Okręgowa Komisja Wykonawcza „S” Ziemi Bełchatowskiej (m.in. R. Wyczachowski), a 11 XI działacze z Bełchatowa i Piotrkowa (m.in. Z. Mroziński i Jerzy Markiewicz) powołali tajną Okręgową Komisję Wykonawczą „S” Woj. Piotrkowskiego. W XI 1985 z inicjatywy M. Lacha w Opocznie powołano Tymczasową Komisję „S” Ziemi Piotrkowskiej.

Jesienią 1986 podejmowano próby wznowienia jawnej działalności. Wobec trwających podziałów ambicje oficjalnej reprezentacji środowisk „S” zgłaszało kilka konkurencyjnych grup. 22 X 1986 działacze z b. przew. ZR M. Lachem utworzyli Tymczasową Radę „S” woj. piotrkowskiego z przew. J. Kowalczykiem, od III 1988 wydawali pismo „Orzeł Wolności”. W 1988 TR przekształciła się w RKW woj. piotrkowskiego, którą reprezentowali J. Kowalczyk i Mieczysław Ligocki.

20 XI 1986 w Piotrkowie Trybunalskim na zebraniu podziemnych struktur z całego woj. postanowiono podjąć jawną działalność. 21 XI Z. Mroziński, J. Kowalewicz, R. Wyczachowski i J. Kowalczyk poinformowali m.in. wojewodę piotrkowskiego o wznowieniu działalności ZR. Od 13 XII 1986 ZR rozpoczął wydawanie pisma „Bibuła”. W Bełchatowie wydawano biuletyn „Zwycięzimy. Solidarność Bełchatów” i „BOP. Nieregularnik Ruchu «Wolność i Pokój» regionu BOP”.

W 1987 w Piotrkowie Trybunalskim utworzono Międzyzakładowe Porozumienie „S”, któremu wsparcia udzieliła łódzka RKW. Grupa pod koniec 1987 rozpoczęła wydawanie pisma „Akces”. We IX 1988 część piotrkowskich struktur międzyzakładowych weszła w skład MKO związanego z łódzką RKW; członkiem prezydium został Józef Pólkowski.

Międzyzakładowe komitety organizacyjne „S” zawiązały się też w gł. miastach regionu. We IX 1988 powstał MKO „S” w

Tomaszowie Mazowieckim; w X Zarząd Międzyzakładowy Komitetu Organizacyjnego „S” w Radomsku z przew. J. Kowalczykiem. 2 II 1989 utworzono MKO w Bełchatowie. W II 1989 powołano MKZ „S” w Opocznie. 26 X 1988 powstał Oddział Miejski ZR Piotrków Trybunalski z Witoldem Kowalczykiem, Z. Mrozińskim, Andrzejem Świstakiem i J. Tworowskim. 20 I 1989 w Piotrkowie Trybunalskim powstał MKO z Jerzym Markiewiczem. Między strukturami trwał rozłam, dopiero 26 V 1989 piotrkowskie struktury połączono w RKW woj. piotrkowskiego (przew. Edward Olszewski).

23 VIII 1988 załoga Warsztatów Naprawczych KWB Bełchatów rozpoczęła strajk okupacyjny. KS przedstawił 19 postulatów, m.in. wprowadzenie pluralizmu związkowego i zalegalizowanie „S”. Do 6 X trwało pogotowie strajkowe. Na pocz. 1989 przeszła przez region fala strajków. 20 I pracę przerwała załoga Metalplastu. Przełomowy charakter miał 3-dniowy strajk w KWB Bełchatów. 9 II podpisano porozumienie gwarantujące protestującym płace w wysokości średniej krajowej. W II 1989 na tle postulatów ekonomicznych zastrajkowało Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Piotrkowie Trybunalskim. Do protestów solidarnościowych włączyli się także pracownicy komunikacji miejskiej w Opocznie, Radomsku i Tomaszowie Mazowieckim, strajkowały Zakłady Przemysłu Ceramicznego Opoczno.

Do końca III 1989 powstało 35 KZ: w Piotrkowie - 14, Tomaszowie - 7, Radomsku - 6, Bełchatowie i Opocznie - po 4. Skupiały one ok. 7 tys. członków, najwięcej w KWB - 2,5 tys. W gł. pięciu miastach regionu zawiązały się też MKO „S”; powstały również komisje gminne i komisja wojewódzka „S” RI.

13 IV 1989 powstał Wojewódzki KO w Piotrkowie Trybunalskim (przew. Ewa Juszek-Pałubska). W wyborach 4 VI 1989 mandaty uzyskali wszyscy kandydaci WKO: do Senatu Grzegorz Białkowski i Tadeusz Zaskórski, do Sejmu Ryszard Brzuzy, Teresa Zalewska i Andrzej Zawiślak. Po śmierci senatora G. Białkowskiego (VIII 1989) w wyborach uzupełniających posłem został Piotr Andrzejewski.

15 X 1989 na II WZD Regionu Piotrkowskiego wybrano ZR z

przew. Władysławem Raiterem; wobec zakwestionowania tych decyzji 6 XI na kolejnym WZD wybrano nowy skład ZR, przew. został Z. Mroziński. W IV 1990 na II KZD przedstawicielami regionu byli: Zbigniew Bogusławski, Andrzej Lewandowski, Z. Mroziński, E. Olszewski, J. Pólkowski, Andrzej Telecki.

SB w Piotrkowie Trybunalskim rozpracowywała MKZ w Opocznie od 28 I 1981 w ramach SO krypt. Odnowiciele, od 13 XII 1980 delegaturę tomaszowską w ramach SO krypt. Włókniarz, a delegaturę w Piotrkowie od 26 I 1981 w ramach SO krypt. Delegatura; struktury bełchatowskie rozpracowywane były w ramach SO krypt. Solbop i Budosol.

Milena Przybysz

[Region Ziemia Piotrkowska](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)